Kirjallinen kysymys KK 252/2020 vp

Heikki Vestman kok

Kirjallinen kysymys teknologian hyödyntämisestä koronajäljittämisessä

Eduskunnan puhemiehelle

Maailman terveysjärjestö WHO on vaatinut koronaviruksen aggressiivisesta testaamista ja jäljitystä. Suomessa ei ole toistaiseksi toimittu selvästi näiden vaatimusten mukaan. Viime päivinä hallitus vaikuttaa kuitenkin muuttaneen suuntaa kohti laajan testaamisen linjaa, jota eduskunnassa on vaadittu jo pitkään.

Hallituksen mukaan julkinen testauskapasiteetti pyritään kolminkertaistamaan nykyisestä 2 500 testistä vuorokaudessa, mikä edelleen kalpenee aggressiivisesti testaavien maiden, kuten Norjan rinnalla. Peruspalveluministeri Kiuru on sanonut Suomen mallin olevan "jäljitä, testaa, hoida". Tällä viitataan Aasian maiden tehokkaisiin koronatoimiin, joista Suomessa ollaan vielä kaukana.

Testaus ja jäljitys kuuluvat yhteen. THL:n mukaan testauskapasiteetti ei yksin auta, vaan koko hoitoketju tartuntojen jäljityksineen täytyy saada toimimaan. Jäljitystoiminta sitoo työvoimaa, mikä on THL:n mielestä nyt testaamista rajoittava tekijä. Euroopan tartuntatautivirasto ECDC on kehottanut jo yli kuukausi sitten panostamaan vahvasti jäljitykseen ja asettamaan erilliset paikalliset, alueelliset ja kansalliset ryhmät jäljitystyön koordinointiin. Suomessa jäljitystyötä tehdään ilmeisesti edelleen vain infektiotautilääkärin ja muutamien avustavien hoitajien voimin. Teknologiaa ei hyödynnetä jäljityksessä.

Liikenne- ja viestintäministeriöstä on kommentoitu mediassa, että mobiilisovellus, joka varoittaisi ihmisiä korona-altistuksista, voisi tulla käyttöön myös Suomessa, jos Suomessa olisi riittävästi testausmahdollisuuksia ja olisi yksiselitteisesti selvää, kuka on sairas ja kuka terve.

Toisin sanoen samaan aikaan kun yksi viranomainen sanoo, ettei testauskapasiteettia kannata laajentaa riittämättömien jäljitysmahdollisuuksien vuoksi, toinen sanoo, ettei jäljitysmahdollisuuksia kannata kehittää riittämättömän testauskapasiteetin vuoksi. Tässä ei ole järkeä. Suomessa pitää herätä mobiiliteknologian mahdollisuuksiin jäljityksessä.

Myös Euroopassa kehitetään mobiiliteknologiaa koronan taltuttamiseksi. Saksassa ratkaisuksi jäljitykseen on kehitetty mobiilisovellusta, jossa käyttäjän sijaintia seurataan ja mahdollisesta altistumisesta varoitetaan, jos lähellä ollut käyttäjä sairastuu. Sovellus hyödyntää bluetooth-yhteyttä. Saksassa yksityisyyden suoja on vahva. Tietosuojavaatimusten vuoksi mobiilisovelluksen käyttö perustuisi Saksassa vapaaehtoisuuteen.

Valmis
5.0

Kirjallinen kysymys KK 252/2020 vp

Eurooppalainen teknologiatyöryhmä on ilmoittanut saavansa ensi viikolla valmiiksi mobiiliratkaisua hyödyntävän jäljitysjärjestelmän, jonka avulla tunnistetaan koronavirustartunnalle alttiiksi joutuvia. Järjestelmää on ollut kehittämässä lukuisia eurooppalaisia tutkimuslaitoksia ja yrityksiä, mutta Suomi ei ole mukana.

Liikenne- ja viestintäministeri Harakka on kirjoittanut blogissa, että Euroopan unionissa tietosuojan tason ollessa korkea voi digitaalinen kontaktikartoitus perustua vain käyttäjän suostumukseen. Samassa kirjoituksessa ministeri Harakka kertoo, että "palvelusta on nimittäin aidosti hyötyä vain, jos se on otettu käyttöön laajasti. Tavoitteena on oltava vähintään 60 prosentin käyttöaste". Hän myös viittaa haasteen olevan "haastava haaste". Suhteutettuna 112-sovelluksen 1,6 miljoonaan lataukseen vähintään kolmen miljoonan aktiivisen käyttäjän saaminen sovelluksen piiriin kuulostaa lähes mahdottomalta. Olisikin syytä selvittää kattavasti myös mahdollisuus tehdä sovelluksesta velvoittava.

Etelä-Koreassa koronaepidemia on saatu kontrolliin, kun laajalla testaamisella ja tehokkaalla jäljittämisellä eristystoimet on voitu kohdentaa suoraan tartunnan saaneisiin ja altistuneisiin. Infektoituneita paikannetaan matkapuhelinverkon kautta. Lainsäädännössä on mahdollistettu terveystietojen ja paikkatietojen yhdistäminen toisiinsa, mikä mahdollistaa hyvin tehokkaan valvonta- ja jäljitysjärjestelmän.

Vapaaehtoisuutta pidemmälle menevät jäljitys- ja valvontaratkaisut vaatisivat lainmuutoksia. Suomessa terveys- ja sijaintitiedot ovat tiukan tietosuojasääntelyn piirissä. Tartuntatautilaissa tai muussakaan voimassa olevassa laissa ei ole toimivaltuuksia, joiden nojalla terveysviranomainen voisi hankkia jäljitystä varten suomalaisten teletietoja. Televiestintätietojen yhdistäminen terveystietoihin velvoittavalla tavalla voisi olla perusoikeuksien kannalta ongelmallista. Perustuslain mukaan perusoikeuksista voidaan kuitenkin säätää sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä laissa säädettyjen poikkeusolojen aikana.

Poikkeusolotoimivaltuuksia on käytetty tähän asti Suomessa varsin summittaisestikin. Hallitus on esittänyt ja eduskunta hyväksynyt mittavia massarajoitustoimia sekä valmiuslain toimivaltuuksien että erillislakien kautta. Massarajoitustoimet halvaannuttaneet taloutta, ja ne kohdistuvat summittaisesti ihmisiin riippumatta siitä, ovatko nämä terveitä vai jo virukselle immuuneja.

Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota tuoreissa mietinnöissään: Valiokunta on korostanut yksilökohtaisten rajoitusten ensisijaisuutta suhteessa summaarisiin suuriin joukkoihin kohdistuviin rajoituksiin. Valiokunnan mielestä hallituksen on kiinnitettävä vakavaa huomiota siihen, että sen tulee eriytetymmin arvioida eri toimien vaihtoehtoisuutta.

Koronakriisin ja massarajoitusten jatkuessa on välttämätöntä arvioida, millä oikeudellisilla edellytyksillä ja mitä teknologiaa hyödyntäen hallitus voisi ottaa käyttöön nykyistä yksilöllisempiä rajoitustoimia.

Kirjallinen kysymys KK 252/2020 vp

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Pyrkiikö hallitus siihen, että kaikki tartuntaketjut voidaan jäljittää,

aikooko hallitus ryhtyä tarvittaviin toimiin johtovastuun ottamiseksi siten, etteivät testaus- ja jäljitystoiminnassa ketjun eri osaset jatkossa hidasta toisiaan,

koska tartuntaketjujen selvittämisessä päästään hyödyntämään tehokkaita mobiiliteknologisia ratkaisuja ja

aikooko hallitus rakentaa Suomeen kansalaisten terveystietoja ja teletietoja hyödyntävän järjestelmän tartuntaketjujen tehokkaan jäljittämisen tueksi tarvittaessa esittämällä tilapäisiä poikkeuksia perusoikeuksista poikkeusoloissa perustuslain mukaisesti?

Helsingissä 6.4.2020

Heikki Vestman kok